

Popmuziek als ruggegraat van de samenleving?

Corien Sips

Onlangs is een rapport verschenen dat pleit voor een nieuw beleid van de rijksoverheid voor de podiumkunsten. Het rapport, *'Podiumkunsten na 2000'*, staat een beleid voor dat minder gericht wordt op het instandhouden van het aanbod, zoals orkesten, toneelgroepen, dansgezelschappen (Berenschot, 1995). Het podiumkunstenbeleid zou daarentegen meer gericht moeten zijn op producten, op de vraag van het publiek en op de werking van de markt. In het rapport wordt een groot aantal beleidsaanbevelingen gedaan. Deze bijdrage gaat in op de aanbevelingen die betrekking hebben op het vergroten van de bemoeienis van de rijksoverheid met popmuziek.

De auteurs van het *Podiumkunsten na 2000* menen dat het huidige aanbodbeleid van het Rijk een inhoudelijke verbreding in de weg staat. Ze vinden het huidige bestel verkokerd. Het staat naar hun oordeel te weinig open voor nieuwe vormen van samenwerking tussen de verschillende disciplines ('cross-overs'). Kruisbestuiving blijft daardoor uit en de ontwikkeling van nieuwe kunstvormen wordt ontmoedigd. Ze vinden ook dat bestuurders van fondsen en leden van adviesraden, die over de kwaliteit van kunstuitingen moeten oordelen, te veel vanuit gevestigde Westerse opvattingen denken. Daardoor komen allochtone podiumkunstbeoefenaars te weinig aan bod. Ook allochtoonpubliek wordt nauwelijks bereikt. De overheid zou de afgelopen jaren in haar cultuurbeleid niet gescoord hebben op sociale integratie.

De auteurs breken een lans voor het vergroten van de overheidsuitgaven voor kunstuitingen die interdisciplinair zijn en een multicultureel karakter dragen. Popmuziek beschouwen zij, naast jazz en nieuwe muziek, als een muzieksort die bij uitstek nu reeds in combinatie met andere vormen van podiumkunsten

voor vernieuwing zorgt. Popmuziek, stellen zij, bereikt bovendien een breed publiek. De auteurs denken concreet aan het instellen van een stimuleringsfonds voor allochtone popmuziek. Ook pleiten zij voor het beschikbaar stellen van middelen om vernieuwingen met muziek in combinatie met andere podiumkunsten te stimuleren, hetzij in een afzonderlijk fonds, hetzij onder te brengen in het Fonds voor de Podiumkunsten. Bovendien vinden zij dat het Rijk poppodia een handje moet helpen. Veel poppodia hebben namelijk met achterstallig onderhoud te kampen en moeten daarbovenop investeren in geluidsisolatie op grond, van nieuwe, strenge milieu-eisen. De auteurs geven aan dat het Rijk samen met de gemeenten deze knelpunten zou moeten wegwerken. Op een concrete aanpak daarvoor gaan ze overigens niet in.

Op het moment is de financiële steun die de rijksoverheid aan popmuziek geeft, bescheiden. Van het bedrag van 440 miljoen gulden dat het Rijk in 1995 uitgeeft aan de Kunsten, krijgt de popmuziek iets meer dan 2 miljoen gulden. Dit bedrag gaat naar de Stichting Popmuziek Nederland (SPN), een instelling die zich bijna 20 jaar bezig houdt met het bevorderen van de uitoefening van popmuziek in Nederland. De SPN stimuleert de amateurpopmuziek, beheert een poparchief, biedt Nederlandse bands financiële ondersteuning bij tournees in het buitenland, geeft voorlichting enzovoort. De belangrijkste activiteit van de SPN is het zogenoemde Podiumplan. Doel van dit plan is in de eerste plaats Nederlandse bands voor een redelijke gage te kunnen laten optreden. Een tweede doel is podia in Nederland in de gelegenheid te stellen kwalitatief goede en wat duurdere groepen te programmeren. Dit kan de spreiding van het aanbod van kwalitatief goede concerten over het land ten goede komen. Op basis van het Podiumplan krijgen circa 40 geselecteerde Nederlandse poppodia subsidies bij eventuele tekorten bij optredens van Nederlandse bands. Het Podiumplan laat de geselecteerde podia vrij in hun programmering. Uit hoofde van de regeling kregen de deelnemende podia in 1994 een subsidiebedrag van circa 800.000 gulden voor in totaal zo'n 900 popconcerten die gezamenlijk meer dan 130.000 bezoekers trokken (Stichting Popmuziek Nederland, 1995).

De argumenten in *Podiumkunsten na 2000* voor meer overheidsgeld voor popmuziek kunnen worden gezien vanuit het perspectief van de welvaartstheorie. Daarbij valt allereerst op dat het rapport ervan uitgaat dat een bepaald positief extern effect dat zich bij kunst in het algemeen voordoet, zich tevens bij popmuziek voordoet. Het gaat hier om het vernieuwende, experimentele en kritische karakter van kunst. Kunst vormt als het ware een spiegel voor de maatschappij en kan een bron zijn van maatschappelijke kritiek. De externe bate bestaat eruit dat niet-consumenten van kunst -in dit geval popmuziek- toch voordeel ondervinden van de kunst in haar hoedanigheid van motor van de maatschappelijke zelf-reflectie en van aanjager van de dynamiek in de sa-

menleving. Dit positief extern effect is door de beoefenaars van de economie van kunst en cultuur regelmatig als steekhoudend argument voor overheidsingrijpen genoemd (Pommerehne en Frey, 1990). Vanuit deze invalshoek lijkt het stimuleren van door popmuziek teweeg gebrachte 'cross-overs' zeker verdedigbaar. Het instellen van een afzonderlijk fonds daarvoor brengt echter alleen maar meer versnippering van overheidsgelden teweeg. Het onderbrengen van extra gelden in het Fonds voor de Podiumkunsten is niet alleen doelmatiger, maar ook effectiever als het erom gaat kruisbestuiving tussen popmuziek en andere kunstuitingen te bevorderen.

Het argument dat kunst kan bijdragen aan de sociale integratie van bepaalde groepen in de samenleving kan eveneens worden onderbouwd met veronderstelde positieve externe effecten. Daarbij doet zich wel de vraag voor of, zoals het rapport voorstaat, uitsluitend popmuziek moet worden gesubsidieerd. Wat te denken van andere vormen van allochtone muziek of, meer algemeen, andere vormen van allochtone podiumkunsten? Het is bovendien bepaald niet gemakkelijk allochtone popmuziek te definiëren. Is popmuziek allochtoon wanneer de uitvoerder allochtoon is of de componist? Bestaat er eigenlijk wel één vorm van allochtone popmuziek en wat is precies allochtoon? In plaats van een afzonderlijk fonds voor allochtone popmuziek te creëren lijkt het meer voor de hand te liggen het huidige Podiumplan uit te breiden. Daarbij zou er dan wel op moeten worden gelet dat allochtone bands voldoende aan bod komen.

Meer in het algemeen geldt overigens dat het bevorderen van Nederlandse cultuuruitingen achterhaald is in een samenleving waarin groepen met verschillende culturele achtergronden naast en met elkaar leven. Toch wordt dit argument voor overheidsingrijpen in de economie van kunst en cultuur vaak onderbouwd met een veronderstelde externe bate (Pommerehne en Frey, 1990). Het subsidiëren van een schouwburg, een opera-uitvoering vergroot het prestige van een stad of land en versterkt de lokale of nationale identiteit, wordt dan gesteld. Daar zou iedere belastingbetaler wel bij varen. Maar wanneer het daarbij gaat om de identiteit van dominante groepen in de samenleving heeft iemand die daar niet toe behoort, helemaal geen externe bate te ondervinden. Integendeel, de betreffende persoon kan dat juist als een negatief extern effect ervaren.

Staatssecretaris Nuis toont zich in een recent door hem uitgebrachte notitie gevoelig voor de mogelijkheid die er voor het cultuurbeleid bestaat bij te dragen aan de sociale integratie in de samenleving. De notitie, met de opmerkelijke titel *'Pantser of ruggegraat'*, bevat de uitgangspunten voor de nieuwe Cultuurnota voor de periode 1997-2000 (Tweede Kamer, 1994-1995). Hoewel de officiële reactie van Nuis op het rapport over een nieuw beleid voor de

podiumkunsten nog moet komen, zijn er in *'Pantser of ruggegraat'* al verschillende elementen uit het rapport te herkennen. In het bijzonder waarschuwt Nuis ervoor dat waardering van het eigen culturele erfdeel niet mag omslaan in reservaatvorming. Hij ziet het gevaar dat verschillende culturele groepen in de samenleving zich tegenover elkaar gaan hullen in een cultureel pantser. Nuis pleit voor een *'maatschappij met mensen met cultuur als ruggegraat'* en acht het een taak voor de overheid de eenheid in de samenleving te bevorderen met respect en waardering voor de bestaande verscheidenheid. De staatssecretaris wil kunst- en cultuuruitingen van migranten extra ondersteunen. Hij lijkt daarbij niet veel ruimte te zien voor extra geld voor (allochtone) popmuziek. Deze muzieksoort wordt in zijn notitie nauwelijks genoemd. Veel meer krijgt de rol van musea de nadruk. Zij zouden zowel allochtonen als autochtonen met elkaars cultuur kennis moeten laten maken. Hier lijkt het bekende merit-good-motief om de hoek te komen.

Ook aan de problemen van de poppodia wordt in Nuis notitie geen woord gewijd. Dit zal de vertegenwoordigers van deze instellingen weinig deugd doen. Zij hebben fervent gepleit voor de instelling van een fonds voor poppodia (Federatie van Kunstenaarsverenigingen en Kunstebond FNV, 1995). De Raad voor de Kunst liet zich hierover in voorzichtiger bewoordingen uit (Raad voor de Kunst, 1995). Voor een aanzienlijke financiële rol van de rijksoverheid bij de ondersteuning van poppodia zijn overigens weinig argumenten te vinden, zeker voorzover de podia alleen een regionale uitstraling hebben. Veeleer dienen gemeenten het voortouw te nemen. Dit doen zij ook, gezien de plannen die bij diverse gemeenten bestaan voor nieuwbouw of verbouw. Zo heeft de gemeente Tilburg het plan gelanceerd voor de bouw van een nieuw popmuziekcomplex dat de grootste reguliere zaal in Nederland zal gaan bevatten. Hiermee is een investering van 13 miljoen gulden gemoed. Daarnaast mogen de bezoekers van poppodia best financieel worden aangesproken. Het deels doorberekenen aan concertgangers van de kosten van investeringen in voorzieningen voor geluidsisolatie en voor parkeergelegenheden, bevordert de maatschappelijke efficiency.

Al met al lijkt er voor de popmuziek zeker een rol weggelegd in het bestrijden van negatieve vormen van culturele concurrentie. Of de Rijksoverheid deze rol financieel wil stimuleren, valt nog maar te bezien.

Literatuur

- Berenschot, 1995, *De podiumkunsten na 2000. Naar een nieuw beleid*, Utrecht
Federatie van Kunstenaarsverenigingen en Kunstenbond FNV, 1995, *Geen
kunst zonder kunstenaars. Derde kunstenplan*, Den Haag en Amsterdam
Raad voor de Kunst, 1995, *Kunst op de groei. Vooradvies ten behoeve van de
cultuurnota*, Den Haag
Stichting Popmuziek Nederland, 1995, *Jaarverslag 1994*, Amsterdam
Tweede Kamer, 1994-1995, 24 247, 1
Pommerehne W.W. en B.S. Frey, 1990, Public promotion of the arts: a
survey of means, *Journal of Cultural Economics*, 14(2), 73-95